

Opening Academisch Jaar 2011-2012 UvA

Toespraak Paul Doop, waarnemend voorzitter College van Bestuur

Dames en heren,

Aan mij de eer de middag af te sluiten en daarmee het academisch jaar 2011-2012 te openen. Ik heb vanmiddag enorm genoten van de bijdragen van de verschillende sprekers en ik neem aan dat voor u hetzelfde geldt. In ieder geval hebben we genoeg stof tot napraten straks in de hal van het Maagdenhuis.

Maar voordat het zover is wil ik u in het komende kwartier graag een beeld schetsen van de koers van onze universiteit. De staatssecretaris heeft ons vanmiddag verteld over ontwikkelingen in het hoger onderwijs. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat de universiteiten zich meer van elkaar gaan onderscheiden en dat zij ook meer met elkaar gaan samenwerken. Deze discussie over het stelsel roept natuurlijk de vraag op welke positie de UvA kiest. Dat moet zich in de komende verder uitkristalliseren, maar ik wil u vandaag vast iets vertellen over de richting die we zijn ingeslagen en over hoe we daarmee verder gaan. En om er zeker van te zijn

dat u op het puntje van uw stoel blijft luisteren totdat het moment is aangebroken waarop wij ons gaan wijden aan de borrel met hapjes, beloof ik u dat ik ook in zal gaan op de vraag of er een fusie ophanden is tussen de UvA en de VU.

Maar eerst terug naar de bron. Het Atheneum Illustre, de voorloper van de universiteit, werd in 1632 opgericht in een atmosfeer waarin handelsgeest en intellectuele en culturele vrijheid overheersten en Amsterdam tot een bijzondere plek op de wereld maakten. Dat was toen zo en dat is nu nog steeds zo. De Amsterdamse waarden *heldhaftig, vastberaden en barmhartig* hebben bij de UvA een vertaling gekregen in *baanbrekend, vastberaden en betrokken*.

In het komende academisch jaar vieren wij ons 380 jarig bestaan, ons 76^e lustrum, en daarmee onze 380-jarige verbondenheid met de stad. Ondernemingszin, vernieuwing, intellectuele ontwikkeling en culturele vrijheid maken Amsterdam tot de unieke stad die het is, met grote aantrekkingskracht op wetenschappers en studenten uit binnen- en buitenland. Als je iets wil doen waar je heel goed in bent, dan doe je dat in Amsterdam. Want hier heb je de ruimte en de mogelijkheden om dat te doen. Hier krijg je de ruimte om te experimenteren, om te vernieuwen. En hier kan je jezelf zijn, je

eigen mening hebben en je eigen keuzes maken. En vanuit Amsterdam ligt de rest van de wereld binnen handbereik. Via Schiphol en de haven natuurlijk, maar bijvoorbeeld ook via de vele internationale ondernemingen, de wetenschappers, de artiesten en de opiniemakers die de hoofdstad als vestigingsplaats verkiezen danwel hier voor korte of langere tijd aan het werk zijn. Een geweldige omgeving voor een universiteit. Andersom is de UvA onmisbaar voor de stad. Amsterdam heeft de universiteit en onze studenten en wetenschappers hard nodig om de stad van internationale handel, wetenschap en cultuur te zijn die het wil zijn. Dankzij de UvA heeft Amsterdam grote aantrekkingskracht op toptalent uit binnen- en buitenland.

De stad is niet alleen onze natuurlijke omgeving, het is het ecosysteem waarin wij bloeien. Het is daarom vanzelfsprekend dat ‘Amsterdam’ een belangrijk uitgangspunt is bij het kiezen van ons profiel en het bepalen van onze koers. Dat impliceert twee dingen. Ten eerste dat wij ons verbinden aan de stad en aan alle partijen die daarin een rol spelen. Ten tweede dat wij ons verbinden aan andere kennisinstellingen in de stad om de naam ‘Amsterdam’ met elkaar verder te laten uitgroeien tot een begrip in de internationale wetenschappelijke wereld en in het hoger onderwijs. Bewust gebruik ik twee keer het woord ‘verbinden’. ‘Verbinden’ is het

sleutelbegrip in onze strategie voor de toekomst. En daar hoort bij ‘Keuzes maken’.

Ruim een jaar geleden bracht de OECD een rapport uit over de positie en de mogelijkheden van de Amsterdamse regio. Eén van de belangrijkste conclusies was dat de Amsterdamse kenniseconomie veel potentieel heeft, maar dat we de kansen die er liggen onvoldoende benutten. De kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de lokale overheid werken wel samen, maar er is nog onvoldoende richting en daardoor levert de samenwerking niet op wat het op zou kunnen leveren. Daarom hebben we de handen ineen geslagen en met elkaar de Economic Development Board gevormd, onder de inspirerende leiding van burgemeester Eberhard van der Laan. Deze benadering past in het nationale beleid waarbij kennisinstellingen en bedrijfsleven elkaar opzoeken en waarderen. Er zijn zeven sectoren benoemd waar Amsterdam goed in is en waar we nog beter in willen worden. In elk van die sectoren zitten de sleutelfiguren uit het bedrijfsleven en het hoger onderwijs met elkaar aan tafel om concrete plannen te maken waarmee Amsterdam het verschil kan maken. Het binden van talentvolle studenten en onderzoekers aan deze stad is een voorwaarde om deze ambities van Amsterdam te realiseren. Het is een fascinerend en perspectiefrijk proces, waar we *full force* op inzetten om op die

manier een bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van de stad, het ecosysteem waar wij zo veel aan te danken hebben.

De stad Amsterdam vormt het vertrekpunt, maar uiteraard niet het eindstation van onze visie. Zoals we in Amsterdams verband bijdragen aan de EDBA, zo verbinden we ons graag op landelijk niveau aan het topsectorenbeleid van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Het overkoepelende thema in de strategie van onze universiteit, als researchuniversiteit, is dat wij kiezen voor kwaliteit. Nóg beter onderwijs en nóg beter onderzoek in Amsterdam. Dat eenvoudige uitgangspunt heeft een paar belangrijke consequenties. Wij kiezen in het onderwijs nadrukkelijk voor kwaliteit boven kwantiteit. Dat vraagt kleinschalig onderwijs waar studenten en docenten elkaar regelmatig in de ogen kunnen kijken en waar docenten trots zijn op de prestaties van hun studenten. Het feit dat wij dit jaar iets minder eerstejaars studenten begroeten dan in voorgaande jaren is in lijn met ons beleid. Het geeft ruimte om een leeromgeving te creëren waarin studenten en docenten elkaar in de ogen kunnen kijken. Het is de kunst om onze studenten de sterren van de hemel te laten studeren. In die kunst gaan we ons verder bekwamen.

Kiezen voor kwaliteit betekent ook dat we in goed overleg met andere universiteiten gaan kijken of we de onnodige dubbelingen die er nu zijn in het aanbod van bachelor- en masteropleidingen eruit kunnen halen. Zo vangen we twee vliegen in één klap. We bieden onze studenten de keuze uit een mooi compleet pakket van opleidingen en tegelijkertijd zorgen we dat elk van die opleidingen goed tot zeer goed is.

Keuzes maken dus. Niet alleen in het onderwijs, maar ook in het onderzoek. Dat is nodig, omdat universiteiten onderdeel zijn van de mondiale academische wereld waarin de concurrentie steeds groter wordt. De UvA wil op een aantal gebieden tot de meest prominente researchuniversiteiten behoren om ook op langere termijn goede en ambitieuze wetenschappers en studenten aan ons te binden. Uitblinken in de wetenschap is ook de enige manier om in aanmerking te blijven komen voor de financiële middelen die nationale en Europese onderzoeks- en innovatieprogramma's voor onderzoek ter beschikking stellen. Internationaal is duidelijk een trend waarneembaar dat het goede meer mensen en middelen trekt en dat het minder goede het steeds moeilijker krijgt. Dat is de realiteit, en die realiteit vraagt om keuzes van deze universiteit.

Wij moeten kiezen welke onderzoeksterreinen we versterken. Op termijn gaat 50% van alle onderzoeksmiddelen uit de eerste geldstroom naar de onderzoekszwaartepunten. Dat zijn er op dit moment 15. Betekent dit het einde van het overige onderzoek? Nee, absoluut niet. We zien op dit moment binnen faculteiten al dat er hergroepering plaatsvindt. Bundelingen van onderzoekskernen tot nieuwe, kansrijke combinaties. Sommige van die clusters staan al te trappelen van ongeduld om door te groeien tot onderzoekszwaartepunt. Dat is de kwaliteitsimpuls waar we op uit zijn. Die bundeling en ambitie willen we belonen. Het beleid dat we hebben ingezet werpt zichtbaar vruchten af en daar gaan we dus mee verder. Dit jaar gaan twee van de drie Spinozaprijzen die NWO uitreikt naar onderzoekers van de UvA. Behalve Erik Verlinde die we zojuist hoorden, krijgt ook hoogleraar Jeugd en Media Patti Valkenburg de hoogste wetenschappelijke onderscheiding die ons land kent. Verschillende faculteiten binnen de UvA hebben de handen ineen geslagen en ze werken samen met andere universiteiten, KNAW/NWO-instituten, het bedrijfsleven en de overheid. Die aanpak werpt aantoonbaar vruchten af dus daar gaan we mee verder.

Voor een Nederlandse universiteit is het niet haalbaar om op alle terreinen 'uitmuntend' te zijn. Daarvoor ontbreken de middelen.

Toch hebben we de ambitie om ‘Amsterdam’ in binnen- en buitenland synoniem te laten zijn voor toonaangevend onderzoek en uitstekend onderwijs. Kan dat wel?

Ja, dat kan. Maar dat kan alleen als we de handen ineen slaan. Als alle partijen zich met elkaar inspannen om het ecosysteem waar ik eerder over sprak te versterken. In Amsterdam beschikken we over een uniek potentieel. We hebben twee prima universiteiten. We hebben het AMC en het VUMC, twee geweldige academische ziekenhuizen. We hebben de Hogeschool van Amsterdam, de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en een aantal andere hogescholen. De HvA is al geruime tijd onze vaste partner in het Amsterdamse hoger onderwijs. Ik heb goede hoop dat Amsterdam - nog meer dan nu al het geval is - het centrum zal worden voor de gezichtsbepalende KNAW en NWO instituten. Ik denk daarbij aan de concentratie van alfa instituten van de KNAW in de Amsterdamse binnenstad en nationale focus van NWO op het Science Park Amsterdam. Ik zie de talentvolle studenten en onderzoekers uit de Humaniora uit binnen- en buitenland zich al laven aan de bronnen in en rond het Binnengasthuisterrein, de plaats die internationaal bekend zal staan als een uniek centrum voor de Geesteswetenschappen. Eén van de herkenbare gebieden

in de stad; naast het Science Park Amsterdam en het Roeterseiland dat op dit moment een geweldige facelift ondergaat.

Succes in onderzoek laat zich niet dwingen. Maar als we erin slagen het Amsterdamse ecosysteem op deze manier te versterken, dan ben ik ervan overtuigd dat we de in de goede Amsterdamse traditie de omstandigheden creëren waaronder nieuwe Erik Verlindes hun 'Eureka-moment' zullen beleven.

Keuzes maken, elkaar aanvullen en elkaar versterken. Dat zijn de hoofdingrediënten van de koers die we gaan varen. Maar daarmee heb ik de vraag of er een fusie ophanden is tussen de UvA en de VU nog niet beantwoord. Het antwoord kan kort zijn. Nee, een fusie is niet op handen. Het doel van samenwerking is het versterken van onderwijs en onderzoek. We werken al veel en succesvol samen met de VU, bijvoorbeeld in het Amsterdam University College, het academisch centrum voor tandheelkunde ACTA, de Amsterdam Graduate School of Science en één Tech Transfer Office voor valorisatie. Dit najaar ronden wij samen met de VU een verkenning af naar de meerwaarde van intensivering van de samenwerking op andere terreinen. Dus ja, we gaan de samenwerking met de VU intensiveren. Het gaat ons daarbij om de inhoud.

Exclusieve samenwerking binnen één regio ligt niet voor de hand. Leidse onderzoekers hebben berekend dat de maximale afstand waarop wetenschappelijke partners die samen publiceren in de afgelopen dertig jaar is vervijfvoudigd van 330 km in 1980 tot 1550 km in 2010. We zouden onszelf dus flink tekort doen als we de grens al zo'n 10 kilometer verderop zouden trekken. Elders in Nederland en op de hele wereld valt heel veel moois te halen. Dat heeft de staatssecretaris vorige week in China kunnen ervaren toen hij daar op reis was met vele anderen, waaronder onze eigen rector magnificus Dymph van den Boom. Onze onderzoekers slaan net als onze studenten hun vleugels uit over de hele wereld en zullen dat in de toekomst alleen maar meer gaan doen.

Dames en heren, ik hoop dat ik u een beeld heb kunnen schetsen van een actuele ontwikkelingen. Bij zijn afscheid als voorzitter van de Onderwijsraad sprak Fons van Wieringen in het afgelopen jaar over het zogeheten “onderwijsmoment”. Dat is het unieke moment waarop het college aanvangt. Die spanning die er dan is, het moment dat docent en student elkaar in de ogen zien. Het moment van inspiratie. Deze week beleven onze studenten en docenten hun bijzondere “onderwijsmoment”. Met dat vooruitzicht verklaar ik het academisch jaar 2011-2012 voor geopend.

Ik dank u hartelijk voor uw aandacht.